

Pavlincová, Helena

Lístek do kroniky česko-polských filozofických vztahů

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. B, Řada filozofická.
2001, vol. 50, iss. B48, pp. [135]-161

ISBN 80-210-2622-7

ISSN 0231-7664

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/106391>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

HELENA PAVLINCOVÁ

LÍSTEK DO KRONIKY ČESKO-POLSKÝCH FILOZOFICKÝCH VZTAHŮ

V písemné pozůstalosti Josefa Tvrdeho, uložené v Archivu Masarykovy univerzity,¹ je několik dopisů od polského filozofa Joachima Metallmanna, psaných v rozmezí let 1931-1938. Svědčí o souladu odborného zájmu odesílatele i adresáta, o jejich vzájemné úctě a přátelství.

Jak se polský a český filozof seznámili a co iniciovalo jejich dlouholetou korespondenci? Podnět pravděpodobně vzešel z české strany. Tvrdý se už ve 20. letech zajímal o minulost i soudobé dění ve slovanské (zejména jihoslovanské a polské) filozofii;² snad ho povzbudilo i pozvání, aby kapitolou „Filozofie u Slovanů“ přispěl do několikavazkové publikace *Slované*.³ Tvrdý začal shromažďovat a pořádat faktografický materiál a rozsáhlou studii, v níž přehledně charakterizoval jednotlivá historická období polské filozofie (renesanční, osvícenské, mesianské, moderní), dokončil v jarních měsících roku 1928. V nejnovější části představil i krakovský časopis *Kwartalnik Filozoficzny*⁴

---

1 Srv. Jiří Pulec: *Josef Tvrdý (inventář)*, Brno: Archiv MU 1992. – Část písemností získal archiv od Milady Tvrdé, manželky J. Tvrdeho, větší část předal archivu v r. 1992 MUDr. Josef Kocián.

2 Obecnější zájem o slovanskou (polskou, ruskou, jihoslovanskou) filozofii zdaleka nebyl jen záležitostí Tvrdeho a nesoustředil se jen na dvacátá léta. Od počátku století se v našich odborných filozofických časopisech, v *České mysli* a později i v *Ruchu filozofickém*, objevovaly články o filozofii v Polsku (např. W. M. Kozłowski: „Současná literatura filozofická v Polsku“, *ČM* 1900, z pozdějších námátkou F. Bicek: „Základní rysy polské filozofie novověké“, *ČM* 1931). W. M. Kozłowski o polské filozofii a sociologii přednášel v zimním semestru 1923/1924 na UK v Praze, bezmála dvě desetiletí se diskutovalo o uspořádání slovanského sjezdu filozofů, k němuž ale nakonec nedošlo, apod.

3 J. Tvrdý, „Filozofie u Slovanů“, in *Slované. Kulturní obraz slovanského světa III*, ed. M. Weingart, Praha: Vesmír 1929, s. 207-291. Lze důvodně předpokládat, že faktografické údaje o současné polské filozofii poskytl Tvrdeho již v této době J. Metallmann.

4 Tento akademický časopis byl jedním ze tří filozofických periodik vydávaných v Polsku: ve Varšavě vycházel za redakce Wł. Tatarakiewiczze *Przegląd Filozoficzny*, ve Lvově (od r. 1911) za redakce K. Twardowského *Ruch Filozoficzny*, v Krakově (od r. 1922) za redakce Wł. Heinricha *Kwartalnik Filozoficzny*.

a jmenoval řadu jeho přispěvatelů. V té souvislosti ho upoutaly Metallmannovy práce o kauzalitě, kterou se tehdy sám zabýval. K Metallmannovu jménu (jako jedinému z nich) ještě dodal: „Nejzajímavější z nich je J. Metallmann, který svojí přírodní metafyzikou znamená pokus nového myšlení jdoucího nad pozitivismus, proti jehož empirismu klade možnost metafyziky podobně jako anglický filozof Whitehead, ovšem takové, která jest v nejužším styku s exaktními vědami.“⁵ (Ke stejnému cíli – k odmítnutí pozitivistického nepoznatelného transcendentna – směřoval tehdy i J. Tvrďý.) Toto hodnocení Tvrďý doložil citací čtyř Metallmannových studií z dvacátých let. Také později, ve třicátých letech, Tvrďý Metallmannovy práce pozorně četl a ve svém díle nebo osobních dopisech na ně reagoval.

Joachim Metallmann byl o dvanáct let mladší než Josef Tvrďý. Narodil se 24. června 1889 v Krakově, kde také strávil celý svůj život: získal tu vzdělání i zaměstnání, založil rodinu (26. června 1913 se oženil s Reginou Lipschütz). Po ukončení gymnázia sv. Anny (1907) studoval v letech 1907-1912 filozofii a fyziku na Jagellonské univerzitě. Tam ho ovlivnil zejména Władysław Heinrich (1868-1957), který ho orientoval na oblast přírodní filozofie a na empiriokriticismus (Metallmannu zaujalo především Machovo historické chápání přírodní vědy). Dne 12. června 1912 promoval na doktora filozofie (hlavní předmět) a fyziky (vedlejší předmět). Do července 1914 pracoval v oboru přírodních věd (zoologie, botanika, mineralogie), v únoru 1918 se aproboval na výuku těchto předmětů na středních školách. Názorově ho na čas poznamenal anglický filozof Whitehead, v článku „Filozofja przyrody i teoria poznania A. N. Whiteheada“ (*Kwartalnik Filozoficzny*, 1925) se však s ním již kriticky vyrovnal. Od r. 1917 působil čtrnáct let jako gymnaziální profesor přírodních věd. Roku 1931 začal přednášet filozofii a psychologii na státním pedagogiu (Panstwowe Pedagogjum), dvouletém institutu pro absolventy gymnázia. V r. 1933 se na Jagellonské univerzitě habilitoval v oboru filozofie přírodních věd a v r. 1934 byl pozván přednášet filozofii na Pedagogickém institutu v Katovicích. Badatelsky se zabýval filozofickými a metodologickými problémy přírodních věd, zvláště determinismem (v článku „Elementy determinizmu przyczynowego“ rozlišuje jeho tři tvary: kauzální, statistický a morfologický). Publikovat začal již před první světovou válkou (*Zásada ekonomii myślenia, jej historia i krytyka*, Warszawa 1914), ve třicátých letech vydal v Krakově monografii *Determinizm nauk przyrodniczych* (1934) a *Wprowadzenie do zagadnień filozoficznych* (1939). Stal se členem Polské filozofické společnosti ve Lvově, Společnosti Philosophia v Bělehradě a Mezinárodního kruhu bioteoretiků v Leidenu. V roce 1939 měl být jmenován profesorem Jagellonské univerzity, ale válečné události tento akt znemožnily. Metallmann byl hitlerovci zatčen, vězněn a v r. 1942 umučen v koncentračním táboře Mauthausen.⁶ Tak

⁵ J. Tvrďý, „Filozofie u Slovanů...“, s. 269.

⁶ Přesné datum Metallmannovy smrti není známo a polské slovníky nejsou sjednoceny ani v případě místa úmrtí. *Wielka encyklopedia powszechna PWN 7* (Warszawa: Panstwowe wydawnictwo naukowe 1966, s. 226) uvádí koncentrační tábor Sachsenhausen, novější *Zarys dziejow filozofii polskiej 1815-1918* (S. Borzym, H. Florynska, B. Skarga, A. Walicki, War-

v Mauthausenu ve stejném roce skončil život filozofických přátel, jímž se na svobodě nepodařilo setkat se osobně: Tvrdý, zatčený gestapem v prosinci 1941, byl do Mauthausenu přivezen v únoru 1942 (s označením R. U.) a zahynul tam 13. března 1942.

Dokument 1

Krakov 25. 12. 1931

Vážený pane profesore!

Můj lístek s přáními, poslaný ještě 21. 12. do Lulče, kde, vážený pane profesore, obvykle trávíte volný čas, jak vidím z Vašeho dopisu, nedošel. Vzhledem k tomu opakuji zde přání všeho nejlepšího a zdraví do Nového roku a zároveň děkuji za Vaše srdečná a vřelá slova. Stanovisko p. doc. Pelikána mne neudivuje, neboť i tady panují podobné vztahy: osobní závist, nacionalismus, náboženská netolerance, to vše hraje nemalou roli, a možná větší než vědecká kvalifikace. Doufám však, že p. doc. Pelikán konečně splní slib, který Vám, vážený pane profesore, dal, a moji rozpravu otiskne, zvláště když Vy, pane profesore, budete tak laskav a za nějaký čas mu záležitost připomenete.

Těším se, že Váš článek o polské filozofii je již hotov a přikládám data, která se mi podařilo shromáždit.

Alfréd Taitelbaum-Tarski má dvě příjmení, pravděpodobně proto, že změnil vyznání, nechal si tedy příjmení židovské (Tajtelbaum) vedle polského (Tarski).

Wacław Wolski, již nežije; 1865-1922

Ludwik Chmaj, nar. 1888, gymn. prof. a doc. Jag. univ. Krakov (hist. fil.)

Stefan Harassek, nar. 1891, -"-

Adam Krokiewicz, nar. 1890 (?), prof. klasické filologie univ., Varšava

Marjan Heitzmann, nar. 1898 (?) doc. Jag. univ. Krakov (hist. fil.)

Bolesław Gawecki, nar. 1889 (?) -"- (fil. přír.)

Joachim Metallmann, nar. 1889, prof. Státního pedagogia v Krakově (filozofie).

Jak z toho, vážený pane profesore, vidíte, přednáším tento rok na Státním pedagogiu filozofii (i psychologii). Je to dvouletý ústav pro absolventy gymnázia a je srovnatelný s Pedagogickou akademií u Vás, pouze ještě nemá zcela univerzitní charakter. V každém případě tuto změnu pocituji jako velice milou a prospěšnou, i když je to pouze roční provizorium. Co bude potom, těžko předvídat. První díl své práce jsem již odevzdal do Akademie umění, ale vůbec teď nemají peníze na tisk. Kdoví, jak dlouho budu muset čekat.

Ještě jednou posílám srdečná přání a upřímná poděkování a jsem Vám vždy k službám – s hlubokým obdivem...

Moje práce, pane profesore, znáte.

Podle datace zachovaných dokumentů by se dalo soudit, že korespondence mezi Tvrdým a Metallmannem začala r. 1931. Uvedený dopis však zcela jistě nebyl prvním, neboť Metallmann se v něm zmiňuje o předchozí vzájemné výměně vánočních pozdravů. Déle trvajícím známost korespondenčních přátel potvrzuje i separát Metallmannovy stati, dedikovaný Tvrdému dne 8. ledna 1930.

V letech vzájemného dopisování Tvrdeho a Metallmanna působil Josef Tvrdý jako profesor na Komenského univerzitě v Bratislavě. Bydlel ale (od r. 1923) v Brně, a to na Lipové (dnes ulice Tvrdeho) v domě č. 8. Často však pobýval v Lulči u Vyškova, kde jeho manželka Milada, roz. Balcárková (1886-1974), zdědila domek po svém otci, učiteli Františku Balcárkovi (1846-1902). Tvrdeho pobyt v Lulči připomíná busta na tamějším hřbitově od ak. sochaře K. Otáhala.

Ferdinand Pelikán (1885-1952) patřil v letech po I. světové válce k filozofům „bojujícím proti nadvládě pozitivismu v české filozofii“; k tomu účelu v r. 1921 založil (spolu s Karlem Vorovkou a Tomášem Trmkou) revui *Ruch filozofický*. V ní uveřejňoval také příspěvky ruských a ukrajinských filozofů-emigrantů žijících v té době v ČSR. Tvrdý usiloval o to, aby v *Ruchu filozofickém* vyšla Metallmannova studie „Elementy příčinného determinismu“ (z roku 1928) a sám se také ujal jejího přetlumočení. Česká verze vyšla na pokračování v X. (1933, s. 40, 61-69) a XI. (1936-37, 8-15) ročníku (čísla X. ročníku byla prezentována jako „slovanská“).

Biografické informace o polských filozofech potřeboval Tvrdý pro svou novou přehledovou studii. Šlo o „Soudobou filosofii polskou“, která vyšla s další jeho studií „Dnešní filosofie u jižních Slovanů“ a Pelikánovou „Soudobou filosofii ruskou“ ve sborníku *Současná filozofie u Slovanů* (Praha 1932). Do svého „polského“ přehledu zařadil Tvrdý všechny zmíněné osobnosti. O Metallmannovi píše na s. 136-137 s uznáním, považuje ho za nejzajímavější zjev mladé filozofické generace; jeho medailon s bibliografií je uveden na s. 167-168. Polskou filozofii vysoce oceňoval, ale ne proto, že je slovanská: nalézal v ní bohatství myšlenek, množství moderních problémů a jejich řešení, srovnatelných s kteroukoli cizí filozofií. Polská filozofie je dle něj svým světovým duchem povznesena nad malicherné názory, které leckdy zabraňují národům spolupracovat na kulturním poli. A totéž žádal i od filozofie československé (s. 139).

Dokument 2

Krakov I. 12. 1934

Velevážený pane profesore!

Nesmírně mě potěšil Váš dopis, který byl plný přátelských a srdečných slov. Samozřejmě, že mi to lichotí, že moje knížka se Vám jeví jako užitečná a instruktivní. Co se týče kongresu, moc mě mrzí, že jsem se ho nemohl zúčastnit, neboť by to mohl být jediný způsob, jak se osobně s Vámi seznámit, po čemž tak toužím; a kromě toho i příležitost k živější výměně názorů. Ale bohužel, materiální situace mi to v žádném případě nedovolila – docentura je přece bez-

platná, a profesoři Pedagogické akademie mají u nás stejný plat jako gymnaziální učitelé. – Na překvapení p. Pelikána jsem si již trochu zvykl; ale snad si nemyslí, že je možno čtenáře i kritiku podceňovat, když otiskne půlku článku a zbytek nechá být! V každém případě Vám, velevážený pane profesore, děkuji za šlechetný záměr dotlačit p. Pelikána k tomu, aby otiskování mého článku dokončil. Především jsem Vám však moc vděčný za příslib napsání recenze mé knížky. Moc si od ní slibuji.

Tedy ještě jednou Vám vzdávám ta nejupřímnější poděkování a připojuji srdečné pozdravy a ujištění o co nehlubší účtě...

Nová adresa:

Konarského 46/II

V roce 1934 poslal Metallmann Tvrdému svou monografii *Determinizm nauk przyrodniczych*, kterou vydal v Krakově. V Archivu MU se ale nenachází.

Zmínka o kongresu se týká VIII. mezinárodního kongresu filozofů, který se konal v Praze ve dnech 2.-7. září 1934. Z polských filozofů se pražského jednání zúčastnili K. Adjukiewicz, P. Bocheński, R. Ingarden, B. Jasinowski, S. A. Kobylecki, M. Kokoszyńska, K. Kowalski, W. M. Kozłowski, J. Lukaszewicz, W. Lutosławski, E. Przywara, A. Tarski, S. Zawirski, A. Żoltowski.

Jak je z dopisu patrné, dokončení Metallmannovy studie se v *Ruchu filozofickém* oddalovalo, ač měl Tvrdý jako překladatel na vydání osobní zájem a v této věci u F. Pelikána intervenoval.

Dokument 3

Joachim Metallmann s manželkou Reginou

Na zadní stranu fotografie Metallmann 12. května 1935 připsal: Wielce Szanownemu i Drogiemu Panu Profesorowi Dr-owi Josefovi Tvrđý-emu z vyrazami serdecznej sympatji i głębokogo szacunku i poważania ofierowuje na pamiątku... (*Veleváženému a drahému panu profesorowi Dr. Josefu Tvrđému s výrazy upřímné sympatie a hluboké úcty i vážnosti věnuje na památku...*)

Josef Tvrđý s manželkou Miladou
Fotografie z roku 1934

Dokument 4

Krakov 2. 10. 1936

Velevážený a drahý pane profesore!

Nebyl jste, velevážený pane profesore, na filozofickém kongresu v Krakově, čehož jsem moc litoval, neboť jsem počítal, že se při té příležitosti konečně osobně poznáme. Já sám jsem se rovněž sjezdu nezúčastnil, neboť v důsledku intrik v organizačním výboru jsem byl jediným docentem, kterého nepozvali ani do výboru, ani k přednesení referátu. Zní to nepravděpodobně, ale je to pro mne velice bolestný fakt, přestože několik nejvýznamnějších polských filozofů mne soukromě navštívilo doma (Tatarkiewicz, Ingarden, Kotarbiński aj.). Tento bojkot přitom nemá vůbec antisemitský charakter, byl zaměřen proti mé osobě a veden tou nejpřízemnější závistí.

Váš lístek, velevážený a drahý pane profesore, který jste psal o prázdninách, jsem dostal, potěšilo mě, že žádný z mých obtahů se neztratil, zejména mi záleželo na rozpravě, která má vyjít v Scientia (Milán). P. Pelikán mi doted'

neposlal ten sešit Ruchu filozofického, v němž je dokončení Vašeho překladu mého článku. Mohl bych Vás poprosit, velevážený pane, o laskavou intervenci? nebo přímo o objednání toho sešitu, který si zaplatím.

Osměluji se Vás také zeptat, velevážený pane profesore, kdy se víceméně mohu nadít recenze na můj Determinismus (díl I) a kde ji, velevážený pane, chcete zveřejnit?

Moc prosím, abyste mne nenechal příliš dlouho bez odpovědi; přijměte, prosím, co nejsrdečnější pozdravy a výraz skutečně hluboké úcty...

P.S. Za jeden z nejhörších referátů, jaké v Krakově zazněly, považují všichni přednášku p. Pelikána!! Jak to vypadá – skandál!

V roce 1936 se v Krakově uskutečnil třetí polský filozofický kongres. Prvý se konal r. 1923 ve Lvově, druhý r. 1927 ve Varšavě. Na varšavském sjezdu se za účasti hostů ze všech slovanských zemí uvažovalo o uspořádání sjezdu slovanských filozofů v Praze. Srč. Cz. Głombik: „Postoj Čechů a Poláků k návrhu na uskutečnění slovanského filozofického sjezdu – čili o nadějích a zklamáních na počátku XX. století“, in *Umění zapomínat? Dějiny vztahů české a polské filozofie*, Olomouc: Votobia 2000.

Jména, která tu Metallmann uvádí, patří nejvýznamnějším polským filozofům: W. Tatarkiewicz (1886-1980) byl historik filozofie, R. Ingarden (1893-1970) fenomenolog a estetik, Tadeusz Kotarbiński (1886-1981) logik a filozof tzv. reismu, zakladatel praxeologie.

V milánském časopise *Scientia* vydal Metallmann v r. 1936 studii „L'état actuel du problème et de la notion de déterminisme“, která však v Tvrdého pozůstalosti chybí.

Zevrubnou analýzu Metallmannovy monografie podal Tvrdý ve své *Logice* (1937).

Dokument 5

Krakov 26. 2. 1937

Velevážený a drahý pane profesore!

Na Vaš dopis, jako obvykle milý a srdečný, odpovídám teprve dnes kvůli chřipce, na niž onemocněla na delší dobu celá moje rodina. Velice děkuji za hřeživá slova o mém článku. I já se při pomýšlení na naše setkání v Paříži nesmírně těším – konečně by byla příležitost k osobnímu poznání se a popovídání si – i když se obávám, zda mi na tu výpravu vystačí peníze. Vaše úvahy na téma role Maďarska považuji za zcela správné. Před několika dny jsem pro Vás, velevážený pane profesore, zamluvil exemplář Pamětní knihy III. filozofického sjezdu; domnívám se, že jste ho už, velevážený pane, obdržel, nebo každým dnem obdržíte. Napsal jsem také do Filozofického čtvrtletníku o Vaší vzpomínce na Kozłowského; objeví se v nejbližším čísle.

Ještě jednou co nejsrdečněji děkuji za milý dopis a posílám pěkné pozdravy a výraz hluboké úcty...

Až bude příležitost, informujte mne, prosím, o tom.

„Hřejivá slova“ se týkají Metallmannovy studie „L'état actuel“, zmíněné v dopise z 2. 10. 1936.

Společné setkání Metallmanna a Tvrdeho se mohlo uskutečnit při příležitosti konání IX. mezinárodního filozofického kongresu v Paříži v srpnu roku 1937. Finanční důvody ale opět sehrály významnou roli a když Metallmann neobdržel subvenci od ministerstva, svou účast odřekl. J. Tvrdý zase nepřijel na krakovský filozofický sjezd a sám Metallmann měl na jeho průběh a organizaci nedobré vzpomínky, ale přesto ochotně svému brněnskému příteli přislíbil a zamluvil sjezdové dokumenty (*Księga pamiątkowa III. Polskiego Zjazdu filozoficznego*, Kraków 1937).

Čeho se týkaly Tvrdeho úvahy o roli Maďarska by se dalo zjistit pouze z Tvrdeho dopisu (pokud někde existuje).

Studie věnovaná památce *W. M. Kozłowského* (zemřel 25. 4. 1936, text vyšel ještě téhož roku), propagátora české filozofie v Polsku, je dalším dokladem Tvrdeho zájmu o polskou filozofii. Tvrdý tu na s. 25 poznamenává, že některé informace mu poskytl univerzitní docent dr. J. Metallmann z Krakova. Metallmannovi se studie líbila a zamýšlel ji recenzovat v *Kwartalniku Filozoficznym*. Svou náklonností k české filozofii se stal v Polsku nepřehlédnutelným, neboť – tak jako Kozłowski a Kroński – o ní v meziválečné době často informoval. (Srv. Cz. Głombik: *Impulsy i zbliznienia*, Katowice 1996, s. 169; týž: *Umění zapomínat? Dějiny vztahů české a polské filozofie*, Olomouc: Votobia 2000, s. 123.)

Dokument 6

Krakov 5. 4. 1937

Velevážený a drahý pane profesore!

*Především prosím přijmete co nejsrdečnější poděkování za Vaši pěknou knížku, kterou jste mne, velevážený pane profesore, laskavě obdaroval. Knižka působí skutečně imponujícím dojmem, jak svým vnějším vzhledem, tak i cílenou kompozicí materiálu; udivuje obrovská erudice v literatuře logicko-epistemologické a humanistické vůbec, a především, pokud jsem se zorientoval, když jsem ji od včerejška pilně prohlížel, ohromuje výstižností postřehů, kritických úvah a soudů. Vidím, že se z ní budu moci hodně naučit (některé bibliografické údaje vůbec neznám); zvláště jsem vděčný, drahý pane profesore, za časté odkazy na výsledky mého bádání a za upřímnou kritiku některých bodů mých pohledů. O tom Vám někdy napíši obširněji zvlášť. Nyní mám hlavně velkou radost a co nejupřímněji děkuji. Po prostudování Vaší knihy – k čemuž si budu muset pořídit česko-polský slovník – napíši na ni recenzi do časopisu *Philosophia* (v Bělehradu).*

Před několika dny jsem obdržel, velevážený pane profesore, Váš lístek z Lulče (z 24. 3.) s přáními ke svátkům, za něž rovněž moc pěkně děkuji. Ten pohled se musel minout s mým, který jsem posílal, myslím 25. 3., ale do Brna, a který rovněž obsahoval přání ke svátkům. Obdržel jste je, velevážený pane profesore? Z Vašeho lístku se dozvídám, že jste dostal Pamětní knihu III. sjezdu; ale chci se

zároveň konečně dozvědět, zda jste nemusel za knihu, velevážený pane profesore, platit, protože náklady (velice rád – to je přece samozřejmé) jsem vzal na sebe, a to úplně. Prosím, odpovězte mi laskavě, byť několika slovy, na tento dotaz!

Ještě jednou za všechno vřele děkuji, přeji Vaší knize to nejlepší přijetí i připojuji srdečné pozdravy a výraz hlubokého obdivu a úcty...

Kniha, kterou Metallmann tak chválil, je Tvrděho *Logika*, vydaná v roce 1937 v melantrišské edici vysokoškolských příruček. Vyznačovala se nejen snahou podat obraz o současném stavu světového bádání o logice, ale i velkou pozorností vůči otázkám metodologickým, přesahujícím tradiční látku „formální logiky“. V této spojitosti se Tvrdý podrobněji zmiňuje i o Metallmannově *Determinizmu nauk przyrodniczych*. Jak je patrné z dopisu, Metallmann byl *Logikou* nadšen a svou recenzi chtěl poslat do mezinárodní filozofické revue *Philosophia*. Tato revue vycházela v letech 1936-1939 v Bělehradě pod vedením dříve berlínského profesora Artura Lieberta (1878-1946). V jejím prvním svazku byly publikovány stati členů Pražského filozofického kroužku (Cercle philosophique de Prague), který u nás propagoval rozvoj fenomenologické filozofie (E. Husserl, J. B. Kozák, L. Landgrebe, J. Patočka, E. Utitz, O. Kraus).

Dokument 7

Krakov 25. 4. 1937

Velevážený a milý pane kolego!

*Neobyčejně moc děkuji za Váš tak milý a přátelský dopis, a zároveň za laskavé zaslání 2 kompletů 3 sešitů Ruchu filozofického. Dovedu si představit, kolik námahy a obětí Vás stálo, velevážený pane profesore (od nynějška, jak jste sám chtěl a přál jste si, což je pro mě velice milé, se na Vás budu obracet jako na kolegu), vydobýt tyto exempláře od p. Pelikána. Při této příležitosti nemohu nevyjádřit Vám, velevážený pane kolego, ještě jednou hlubokou vděčnost za laskavé a nezištné dokončení překladu mé práce o *Elementech*. Už vzhledem k tomu, kolik námahy a času jste mi věnoval, nemohu souhlasit s žádným návrhem na revanšování. Pamětní kniha je opravdu drobnost, a pokud jsem se ptal na finanční stránku, pak jen proto, že jsem se obával jistých nedorozumění v administraci, neboť na moji urgenci v záležitosti exempláře, který Vám, velevážený pane kolego, měli vyslat, mi odpověděli, že žádnou objednávku dříve (18. 2.) nedostali. To já jsem a zůstanu Vaším dlužníkem.*

Co se týče p. St., jehož knížka Vám, vážený pane kolego, byla poslána k recenzi, nemá v Krakově dobrou pověst, ani pokud jde o jeho práce, ani o jeho charakter. Osobně ho neznám, ale mám o něm důvěryhodné informace od jeho kolegů z univerzity, lidí různých názorů, a také znám jeden jeho článek. Všichni se shodují, že to není vůbec žádný vědec, o čemž svědčí i článek, který znám, přičemž všichni se shodují také v tom, že je to „nespolehlivý“ člověk. Možná

bude lepší, velevážený pane kolego, když napsání recenze nějak odřeknete a knížku pošlete p. Pelikánovi.

O úmyslu napsat recenzi na Vaši Logiku jsem již uvědomil prof. Lieberta. Samozřejmě, že o ní budu informovat i kolegy, a Vám, vážený pane, také v dopisech nejednou sdělím svoje poznámky. Moje recenze Vaší rozpravy o Kozłowském by se měla objevit co nevidět – okamžitě si dovolím poslat Vám obtah.

Ještě jednou za vše děkuji a připojuji srdečné pozdravy a výraz upřímného a hlubokého obdivu. Vám oddaný...

Teprve na jaře 1937 obdržel Tvrđý od F. Pelikána dvě sady čísel *Ruchu filozofického* s kompletní Metallmannovou studií „Elementy přičinného determinismu“ a mohl je poslat autorovi na krakovskou adresu.

V září 1937 měl Tvrđý šedesát let. *Česká mysl* připomněla jeho narozeniny v samostatném čísle, do něhož vedle L. Riegra, M. Nováka a P. Brosze přispěl hodnotící studií „Poměr Josefa Tvrđého k polské filosofii“ i Metallmann (*ČM* 33, 1937, 298-302; článek přeložili do češtiny T. J. Kroński a J. Patočka). Přestože k Tvrđému cítil úctu, přátelství a vděčnost (mj. za bezplatný překlad svého článku o „Elementech“), jeho studie je k oslavenci zdravě kritická. „V mnoha věcech nemůžeme souhlasit s velectěným autorem: nepodařilo se mu uniknouti nebezpečí schematizování, ochuzujícího skutečnost; marně se snažil uzavřít bohatství tendencí a snah v dnešní polské filosofii do několika příliš přímočarých, zjednodušujících formulí... jeho črta je neadekvátní a skutečnost dnešní polské filozofické myšlenky byla ochuzena o ne jeden hodnotný komplex zjevů (studie z oboru dějin filozofie, fenomenologie Ingardenova).“ (s. 301) Pro Tvrđého studii o Kozłowském nalézají však jen slova uznání.

Knihy pana St. (?) nebyla v *Ruchu filozofickém* recenzována.

Dokument 8

Bielsko 6. 7. 1937

Velevážený a milý pane kolego!

Posílám Vám, vážený pane profesore, ty nejkrásnější pozdravy a přání z prázdnin. Začal jsem prázdniny nemocí (bronchitida) s horečkou, takže jsem pořádně vyčerpaný a teprve 4 dny na letním bytě. O své cestě do Paříže, bohužel, pochybuji, a to i proto, že dodnes jsem z ministerstva nedostal subvenci na cestu, a z vlastního platu si to nemohu dovolit – nejpozději do 10. 7. je třeba zamluvit hotel, poslat zálohu, a už je 6. 7.! Mám smůlu na kongresy a ještě větší pokud o setkání s Vámi, velevážený a milý pane profesore; snad se spíš sejdem v Brně nebo v Krakově. Začal jsem číst Vaši knížku, po prázdninách to půjde intenzivněji. Jsem za ni velice vděčný, i za to, že na mne pamatujete. My takovou příručku nemáme! Ještě jednou srdečné pozdravy a přání, tisknu Vám ruku a přeji milé prázdniny a krásný pobyt v Paříži. Vám oddaný...

Adresa: Olszówka Dolna u Bielska

Od 31. července do 6. srpna 1937 se konal v Paříži na Sorbonně devátý mezinárodní filozofický sjezd (Congrès Descartes, svolaný u příležitosti 300. výročí Descartova Discours de la méthode). Tvrdý patřil vedle J. Krále, N. Losského, O. Krause a G. Katkova k oficiální delegaci Československa, Polsko reprezentovali M. Tatarkiewicz a R. Ingarden. Metallmann byl řádně přihlášen (jeho jméno se objevuje na listině účastníků), ale z finančních důvodů nakonec do Paříže nepřijel. Svůj příspěvek „Le déterminisme et la notion de l'émergence en biologie“ ovšem poslal a ten byl zařazen do sjezdových dokumentů, které byly v knižní úpravě předloženy každému účastníku. J. Tvrdý na kongresu hovořil na téma „Descartes et la pensée tchécoslovaque“ (*Travaux du IXe congrès int. de philosophie* III, Paris 1937, s. 140-145; českou verzi „Descartes a myšlení československé“ uveřejnila *Česká mysl* 33, 1937, s. 156-164) a po návratu o pařížském kongresu referoval v *Revue Bratislava* 1937 (s. 451-455). Na jednání ho upoutaly zejména přednášky zabývající se otázkami jednoty vědy, metodologie, kauzality a determinismu. Z jeho zprávy je zřejmé, že měl k dispozici i příspěvek nepřítomného Metallmanna: „V biologii se však přece ukazuje, že čistě kauzální determinismus nutno doplnit determinismem strukturálním a novým ponětím emergentního vývoje, jak vyplývá ze všech referátů věnovaných tomuto předmětu, z nichž nejinstruktivnější je referát J. Metallmanna z Krakova.“ (s. 453)

Dokument 9

KRAKOW. Widok na Barbakan i Bramę Florjańska. CRACOVIE. Barbakan et la Porte de St. Florian.

Krakov 8. 4. (1935)

Velevážený pane profesore, dovoluji si poslat Vám přání hezkých prázdnin a veselých svátků zároveň se srdečnými pozdravy, výrazem upřímné vděčnosti a hluboké úcty a obdivu...

Dokument 10

Krakov 24. 10. 1938

Velevážený a drahý pane profesore!

Už 6. 10. jsem Vám, pane kolego, posílal knížku a dopis, ale doted' nemám potvrzení, zda jste je dostal, a netrpělivě na ně čekám.

Prof. Liebert mi oznámil, že se rozhodl zadat recenzi Vaší Logiky někomu jinému. Nevím, co jej k tomuto kroku vedlo – samozřejmě, že jsem proti tomu protestoval, že tak učinil bez dohody se mnou. V současné době nevím, v jakém jazyce má být napsána moje recenze Vaší knížky, když Bělehrad odpadl. Proto Vás, milý kolego, prosím, zda byste se mohl vyjádřit, zda dáte přednost tomu, aby moje recenze vyšla v polštině, nebo v češtině, anebo zda máte, velevážený pane, v tomto smyslu ještě nějaké jiné přání.

Čekám na rychlé zprávy (a na potvrzení tamtěch zásilek) a připojuji srdečné pozdravy a výrazy sympatií a hluboké úcty, Vám oddaný

Podle Metallmannova sdělení zadal A. Liebert recenzi na Tvrdého *Logiku* někomu jinému, ale v revui *Philosophia* už nemohla vyjít.

Dokument 11

Odbitka z tomu XLIV (1933) „Przeglądu Współczesnego“.

JOACHIM METALLMAN

*Wielce szanowny Pan
Prof. Dr. Józefowi Furdy'omii
z wyrazami serdecznej wdzięczności
Szczerej sympatiji i wielkiego pozdrowienia
20. X. 32 Metallman*

ZAGADNIENIE PRZYPADKU

W potocznem zyciu bardzo często odwołujemy się do przypadku, ażeby „wyjaśnić“, naprawdę zaś tylko poprostu n a z w a ć, sytuację niezrozumiałą, nieprzejrzystą lub niespodzianą i obcą, taką, której nie byliśmy w stanie na podstawie zwykłego toku zdarzeń przewidzieć. Człowiek niefilozofujący wierzy także w sui generis konieczność, której bieg zycia jest posłuszny; w mus nakazany przez Opatrzność, porządek społeczny, siły przyrody i t. p. Ilekroć natknie się na wypadek, który z pod tej konieczności zdaje się wylamywać,

Metallmann posílal Tvrdému separáty svých článků, do kterých vždy připsal osobní věnování.

V archivu MU jsou uloženy ještě tyto další Metallmannovy stati:

Von den Prinzipien der Naturgesetzlichkeit, Archiv für systematische Philosophie und Soziologie 31, 1929 (dedikace 8. 1. 1930)

Von den Prinzipien der Naturgesetzlichkeit, Archiv für systematische Philosophie und Soziologie

Determinizm przyrodoznawstwa, Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres, Kraków 1932 (dedikace 18. 1. 1932)

Na margine „Wstępu do filozofji“ A. Müllera, Kwartalnik Filozoficzny 1933 (dedikace 1. 9. 1933)

Problemat struktury i jego dominujące stanowisko w nauce współczesnej. (Wykład habilitacyjny), Kwartalnik Filozoficzny 1934 (dedikace 26. 1. 1934)

W poszukiwaniu sensu nauki (rec. Wl. Natanson, Widnokrąg nauki), 1934 (dedikace 28. 4. 1936)

Zagadnienie przypadku, Przegląd Współczesny 44, 1933 (dedikace 20. 12. 1932)

Zasada „komplementarności“ Bohra a opis przyczynowy zjawisk, Czasopism Chemiczny, Kraków 1937 (dedikace 11. 5. 1937)

Zygmunt Zawirski: L'évolution de la notion du temps (rec.), Przegląd Filozoficzny 41, 1938 (dedikace bez data)

(Polské texty přeložil doc. PhDr. Ludvík Štěpán, Ph.D.)

Dokument 1

Kraków dn. 25. XII. 1931.

Wielmożny Panie Profesorze!

Moja kartka z życzeniami, wysłana jeszcze 21. XII. do Lulec^v, gdzie Pan Profesor zwykle spędza czas wolny, jak widzę z Pańskiego listu nie doszła. Wobec tego ponawiam tutaj swoje najlepsze życzenia jaknajpomyślniejszego i zirowego Nowego Roku, dziękując równocześnie za Pańskie serdeczne i cenne słowa. Stanowisko p. docenta Pelikana mnie nie dziwi, bo i tutaj panują podobne stosunki: zawładł osobista, nacjonalizm, względy religijne, wszystko to gra rolę niemięjszą a może nawet większą niż naukowe kwalifikacje. Ufam jednak, że p. docent Pelikan wreszcie dotrzyma przyrzeczenia danego W Panu Profesorowi i rozprawę moją wydrukuje, zwłaszcza gdy Pan Profesor będzie łaskaw, za jakiś czas, mu sprawę przypomnieć.

Cieszę się, że Pański artykuł o filozofji polskiej już gotowy i załączam te daty, które udało mi się zebrać.

Alfred Taitelbaum-Tarski - ma dwa nazwiska, prawdopodobnie dlatego, że zmienił wyznanie, zachował więc nazwisko żydowskie / Tajtelbaum / obok polskiego / Tarski /.

Wacław Wolski, inżynier, już nie żyje; ur. 1865 - † 1922.

Ludwik Chmaj, ur. 1888, prof. gimn. i doc. Uniw. Jag. Kraków / hist. fil. /

Stefan Marassek, ur. 1891, " " " " " " / " " /

Adam Krokiewicz, ur. 1890 / ? /, prof. filologii klasycznej Uniw. *Warszawa*

Marjan Heltzmann, ur. 1898 / ? / doc. Uniw. Jag. Kraków / hist. fil. /

Eolesztaw Gawecki, ur. 1889 / ? / " " " " / fil. przyr. /

Joachim Metallmann, ur. 1889 ^(x) prof. Państw. Pedagogjum w Krakowie / fil. ~~o~~ *o* /

(x) Najlepiej przez są, kłopoty Profesorowi znane.

Jak z tego WPan Profesor widzi, wykładam tego roku w Państwowem Pedagogjum filozofję /i psychologję/. Jest to Instytut dwuroczny dla absolwentów gimnazjum i odpowiada Akademji Pedagogicznej w Pańskiej Ojczyźnie, tylko że nie ma jeszcze zupełnie uniwersyteckiego charakteru. W każdym razie odczuwam tę zmianę jako barizo miłą i korzystną, chociaż jest to tylko roczne prowizorium. Co notem będzie, trudno przewidzieć. Pierwszy tom mojego dzieła oddałem już do Akademji Umiejętności, ale niestety zupełnie niema narazie pieniędzy na druk. Kto wie, jak długo będę musiał czekać.

Jeszcze raz przesyłając serdeczne życzenia i najlepsze podziękowania, pozostaję zawsze do usług gotowy

z wysokiem poważaniem

S. L. Kallman

Dokument 2

1/II. 34

ul. Konarskiego 46/II/p.

Wielmożny Panie Profesorze!

Skromnie uczyniłem w Pańskim liście, jednym dobytek
 dźwięcznym słów. Prawdziwie mi to poleca, że moja wizyta starała się
 przyjechać i insynuować Panu Profesorowi. Co do kongresu, sam ofo-
 nie stwierdziłem, że na nim być mi nie może, bo to jedyna ^{zła} "spokojna" zawieszka
 znajomości osobistej z Pańskim, która tak bardzo przegrze; a warte pryncypów i stała
 wymiary myśli i wyobraźni. Ale, niestety, sytuacja materialna + żaden sposób mi
 na to nie pozwoliła - docentura jest pracą bezpłatną, a profesory Akademii
 podopieczni są i nas uważają tak samo jak uczytelnice gimnazjalni. - Do niepo-
 dzielności p. Rejkana już trochę się przyczyniłem; ale czy on nie wie, że cyfel-
 nitów może lekować i kasymir, jeżeli opłaca patent artykułu, a rentę opusz-
 cza? W każdym razie skądś mi do Pańskich Profesorów za każdy kamień
 wyznacza naciska na p. Rejkana, a żeby dostał mojego artykułu i doświadczył. Prek-
 tyfikacją zaś odgarnij potem - szersza za obrotów napisania recenzji z mojej
 wizyty. Trzeba sobie po niej obaczyć.

Więc jeszcze raz prześladam najłepsze ugrupowanie podopieczni, zadowolony
 i niepewne ustony i zapewnienia

szanownego i głębokiego docenta
 Jerzemu Kretellman

Adresowany:

Konarskiego 46/II/p.

Dokument 4

Kraków dn. 2. X. 1936.

Wielce Szanowny i Drogi Panie Profesorze !

Nie było WPana Profesera na kongresie filozoficznym w Krakowie, czego ogromnie żałowałem, bo liczyłem, że przy tej sposobności nareżcie o siebie się zapoznamy. Ja sam również w Zjeździe udziału nie wziąłem, ponieważ naskutek intryg w Komitecie organizacyjnym byłem jedynym decytem, którego nie zaproszono do Komitetu ani do wygłoszenia referatu. Brzmi to nieprawdopodobnie, a jednak jest faktem dla mnie bardzo bolesnym, pomimo że kilku najwybitniejszych polskich filozofów odwiedziło mnie prywatnie w domu / Tatarakiewicz, Ingarden, Kotarbiński i l. /. Ten bejket nie ma przy-

tem charakteru wcale antysemitckiego, był skierowany przeciwko mojej osobie i podyktowany najniższą zawiścią.

Warteczkę WSzanownego i Drogiego Pana Profesora napisaną w czasie feryj otrzymałem, ucieszyłem się, że żadna z moich odbitek nie zginęła, zwłaszcza zależało mi na rozprawie ogłoszonej w Scienza / Milano /. P. Pelikan do tej pory nie przysłał mi tego zeszytu Ruchu filoz., gdzie jest dokończenie Pańskiego przedładu mojego artykułu. Czy mógłbym prosić WPana o łaskawą interwencję ? lub poprostu o zamówienie tego zeszytu, a ja poniosę koszt.

Ośmielałem się też zapytać WPana Profesora, kiedy mnie więcej mogę się spodziewać Pańskiej recenzji z mojego Determinizmu / t. I. / i gdzie zamierza WPan ją ogłosić ?

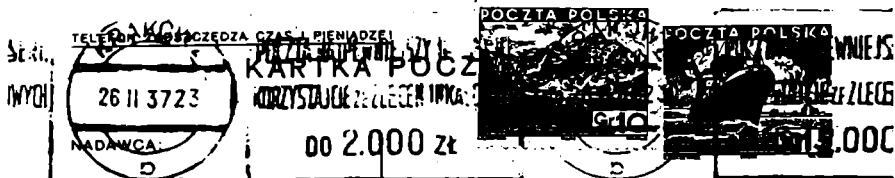
Barzo proszę nie zostawiać mnie zbyt długo bez od-

powiedzi i przyjąć najlepsze pozdrowienia oraz
wyrazy prawdziwie głębokiego szacunku

Joachim Metallmann

P.S. Za jeden z najgorszych referatów, jakie wygłoszone w Kr.,
uważają wszyscy edczyt p. Pelikána !! Podobno skandal!

Dokument 5

Doc. U. J. Metallman,
Kraków Konarskiego 46.

I przesyłam najlepsze
pozirowienia i wyrazy

głębokiego szacun
ku

Joachim Metallman

Wielmożny Pan

Prof. Dr. Josef Tvrđý,

prof. Univerzity

B. R. N. O.

(Morava)

Lipová 8.

Čechostorajka

M. P. I. Y. (V-1986) 20.000.000.

Kraków, dn. 26. II. 1937

Wielce Szanowny i Drogi Panie Profesorze!

Na list Pański, jak zawsze miły i serdeczny, odpowiadam dopiero dziś z powodu grypy, na którą chorowałem dłuższy czas cały mój dom. Dziękuję barizo za ciepłe słowa o moim artykule. Cieszę się i ja niezmiernie na myśl o spotkaniu naszym w Par. - nareszcie byłaby okazja osobistego zapoznania się i pogawędzenia - choć obawiam się, czy starczy mi pieniędzy na tę wyprawę. Pańskie uwagi na temat roli Węgier uważam za zupełnie słuszne. Zamówiłem przed kilkunastu dniami dla WPana Profesora egzemplarz Księgi Pamiątkowej III. Zjazdu Fil.; przypuszczam, że go WPan już otrzymał lub otrzyma lada dzień. Napisałem też do Kwartalnika Filoz. Pańskim Wspomnieniu, poświęconem Kozłowskiemu; ukaże się w najbliższym numerze.

Jeszcze raz najserdeczniej dziękuję za miły list

Ⓚ Proszę o baskare zawiadomienie mnie o tem, przy sposobności.

Dokument 6

Kraków, dn. 5. IV, 1937.

Wielce Szanowny i Drogi Panie Profesorze!

Przedewszystkiem proszę przyjąć najserdeczniej - sze podziękowanie za piękną książkę Swoją, którą mnie W Pan Profesor był łaskaw obdarować. Książka przedstawia się naprawdę imponująco, tak pod względem szaty zewnętrznej, jak i celowej kompozycji materiału, zadziwia ogromną erudycją w literaturze logiczno-epistemologicznej i humanistycznej w ogóle, a wreszcie, o ile mogłem zauważyć pilnie ją od wczoraj przeglądając, uderza trafnością spostrzeżeń, krytycznych uwag i sądów. Widzę, że będę mógł bardzo wiele z niej się nauczyć / niektórych pozycji bibliograficznych nie znam wcale /; szczególnie też wdzięczny jestem za wielokrotne powołanie się Drogiego Pana Profesora na moje wyniki badań oraz ^{za} uczciwą krytykę niektórych moich punktów wiżenia. O tem jeszcze kiedyś osobno napiszę obszerniej. Narazie tylko ogromnie się cieszę i najprzejmiej dziękuję. Po przestuijowaniu Jego książki - do czego będę musiał sprawić sobie słownik czesko-polski - napiszę z niej recenzję do pisma "Philosophia" / w Beogradzie /.

Kilka dni wcześniej otrzymałem kartkę W Pana Profesora z Lulec / z 24. III / z życzeniami świątecznymi, za które również

barizo plęknie dziękuje. Musiała ta karteczka minąć się z moją, wysłaną zdaje mi się 25. III, ale do brna, i zawierającą również życzenia z okazji Świąt. Czy ją WPan Profesor otrzymał? Z Pańskiej kartki dowiaduję się o otrzymaniu Księgi Pamiątek. III. Zjaduję pragnę też koniecznie wiedzieć, czy przez omyłkę nie obciążono WPana Profesora kosztami Księgi, koszta bowiem poniosłem / barizo chętnie - co przecie jest zupełnie jasne / ja i to bez reszty. Proszę łaskawie odpowiedzieć mi choć w paru słowach na to pytanie!

Jeszcze raz za wszystko gorąco dziękuje, życzę Jego książce najlepszego powodzenia i łączę serdeczne pozdrowienia oraz wyrazy

głębokiego szacunku i poważania

Joachim Meckellmann

Dokument 7

Kraków, dn. 25. IV. 1937.

Wielce Szanowny i Kochany Panie Kolego !

Niezmiernie dziękuję za Pański tak miły i dobry list, a zarazem za łaskawe przysłanie mi 2 kompletów po 3 zeszyty "Ruchu filozoficznego". Wyobrażam sobie, ile trudu i ofiar kosztowało WPana Profesora / do którego odtąd, w myśl Jego własnych a bardzo mi miłych życzeń, będę przemawiał jako do Kolegi /, wydobyć tych egzemplarzy od p. Pelikána. Przy tej sposobności nie mogę oprzeć się potrzebie wyrażenia WPanu Koledze jeszcze raz głębokiej wdzięczności za łaskawe i bezinteresowne dokonanie przekładu mojej pracy o "Elementach". Już choćby przez pamięć tego trudu i czasu dla mnie poświęconego nie mogę zgodzić się na propozycję żalnego rewantu. Księga Pamiątkowa to naprawdę drobniaczek, a jeżeli pytałem o stronę finansową, to dlatego, że obawiałem się pewnych nieporządków w Administracji, ponieważ na mój urgens w sprawie wysłania WSzanownemu Panu Koledze egzemplarza odpisano mi, że żadnego zamówienia poprzednio / 18. IX / nie otrzymano. To ja jestem i pozostaję Pańskim dłużnikiem.

Co się tyczy p. St., którego książkę przysłano WPanu Koledze do recenzji, to nie cieszy się on dobrą opinią w Kr., ani jako umysł ani jako charakter. Osobiście go nie znam, ale mam dokładne o nim informacje od Jego kolegów z uniwersytetu,

barizo pięknie dziękuję. Musiała ta karteczka minąć się z moją, wysłaną zdaje mi się 25. III, ale do brna, i zawierającą również życzenia z okazji Świąt. Czy ją Wpan Profesor otrzymał? Z Pańskiej kartki dowiaduję się o otrzymaniu Księgi Pamiątk. III. Zjaduję, ale pragnę też koniecznie wiedzieć, czy przez omyłkę nie obciążono Wpana Profesora kosztami Księgi, koszta bowiem poniosłem / barizo chętnie - co przecie jest zupełnie jasne / ja i to bez reszty. Proszę łaskawie odpowiedzieć mi choć w paru słowach na to pytanie!

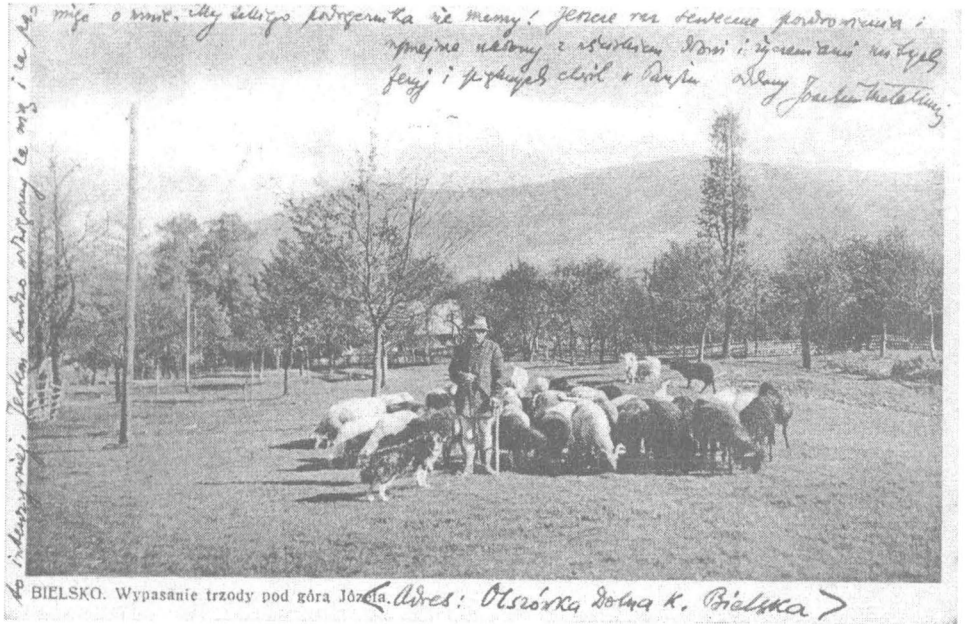
Jeszcze raz za wszystko gorąco dziękuję, życzę Jego książce najlepszego powodzenia i łączę serdeczne pozdrowienia oraz wyrazy

głębokiego szacunku i poważania

Joachim Mehlmann

Dokument 8

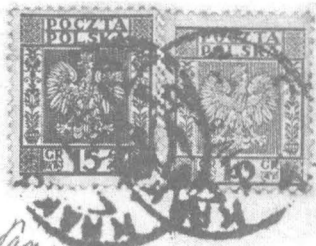

Dokument 9

Doc. H. J. T. M. M. M. M. M.,
Krańców, Polska, Końarskiego 46.

8/IV
Wzrostle dziękuję Panu za
miłosrdzie i za to, że mi
podał ten list. Jestem
bardzo wdzięczny i
mam nadzieję, że Pan
będzie mi wybaczył.
Czekam na
odpowiedź.
Z poważaniem
Józef M. M. M.

Przedruk wzbroniony

Vážený pane
Prof. An. Dr. Josef Tordý

Brno (Morava)

Lipová 8

Čechoslovenská

Nr. 5

POLONIA

Dokument 10

TELEFON USPRAWNIA ŻYCIE, ZBLIŻA I PRZYSPIESZA!

KARTKA POCZTOWA

NADAWCA:

Doc. H. J. M. M. M. M.,
Krańców, Sobieskiego 4, m. 9

Vážený pane
Prof. Dr. Josef Tordý

Brno (Morava)

Lipová 8

Censurováno

Čechoslovenská

P. P. T. T. (VI-1998) 20.000.000.

Kranov, 24. X. 38

Lidce Slavony; Draž' Panie Professore!

Jenise G. F. vydatem svou Krotke knížky ke i list, kterých potvrdkema do tej doby nie mam i neobdrze ocekuj.

Prof. Liebert donosi mi, ze volat recuzije z Pandrej logiki povieraje Konu imenu. Nie nim, co go do tej kroku skomito - a karifom varil gre protestovadem precirko tenim, ze nevyuz, to bez povornimena zemna. V tej chvíli recuzija moja z Pandrej knihy mienadomo a jakim sejruku ma byc napisana, skoro Beograd otpada. Stalo pro se drogija Panie kolegi, aby recuziat osriaderaje, cy voli Pan aby moja recuzija, kareta si, a prame polskem, cy a českem, cy tej ma k Panje ere jave imo a tym nejakeh vyceuna.

Ocekujac nejstej vradnosti (i potvrdkema samtych presude), bycia krdeme podroucena i vyary sympady i gubodiga sacunlu odany
Janku Mellemny

THE LEAFLET TO THE CHRONICLE OF THE CZECH-POLAND RELATIONS

There are published in this contribution the letters and the post-cards, which were sent in the years 1931-1938 by the Poland philosopher Joachim Metallmann to the Czech philosopher Josef Tvrđý. This correspondence witnesses especially the friendly relation of these philosophers, but also their common professional interests. The life of both the thinkers was ended in the concentration camp Mauthausen in 1942.

